

само по собі забезпечити механізми правового регулювання. Але практика показує зворотнє. Тож ми консолідуємося із позицією О.М.Столяренка, що на державному рівні "необхідне врахування педагогічних закономірностей, механізмів і феноменів, рівня освіченості й культури, правової компетентності й вихованості населення, що реалізується у педагогічно коректній законотвірчій політиці...", а на місцях потребує педагогічно грамотної управлінської нормотворчості". [3, с. 12]

Таким чином, юридичну педагогіку можна розглядати не просто як галузь науки, а і як дієвий інструмент розбудови правової держави, водночас - як цільову і діяльну складову розвитку окремої особистості, від якої залежить майбутнє цієї держави.

Список використаних джерел:

1. Костицький М.В. Наукознавчі та практичні передумови виникнення юридичної педагогіки // Юридична педагогіка і психологія. – 2011, № 5. – С.4-9.
2. Tuning Project (2002). Tuning web site: www.lct.rug.nl/TuningProject or www.relint.deusto.es/TuningProject/
3. Столяренко А.М. Юридическая педагогика. Курс лекций. – М., 2000. – 496 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Остафійчук Т.В.,

кандидат психологічних наук, доцент

В умовах реформування вищої освіти і входження України до європейського освітнього простору через так званий Болонський процес і розуміння самостійної роботи студентів є іншим. Всю кількість годин відведених навчальним планом на вивчення певної дисципліни поділяють на аудиторну роботу (або роботу з викладачем) і самостійну роботу студентів.

В історії розвитку педагогіки дослідники та педагоги-практики наголошували на значенні самостійної роботи як в процесі формального здобуття освіти у навчальних закладах, так і самоосвіти людей. Так, Я. А. Каменський наголошував: «...Альфаю та омегою нашої дидактики нехай буде пошук і відкриття способу, за якого б учителі менше навчали, а учні більше б училися».

Самостійна робота є не лише одним з видів роботи студентів над здобуттям знань, але й способом виховання особистості. Тому в даному випадку ми маємо справу не лише з навчальним процесом, але й з процесом виховання особистості. Егелль писав із цього приводу: щоб навчитися плавати, треба увійти у воду. Це стосується й виховання самостійності як риси особистості. Мають рацію ті, хто стверджує, що цього навчитися неможливо. Самостійність у здобутті знань проявляється лише завдяки власній діяльності, з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересів, захопленості. У цьому розумінні самостійності справді неможливо навчитися. Таку самостійність можна лише формувати у процесі виховання.

Досвід переконали, що далеко не всі студенти виявляють свідомість і волю, вкрай необхідні для організації власної самостійної роботи. У цій галузі існують ще значні недоліки. Самостійну роботу студентів денної та заочної, вечірньої форм навчання потрібно розглядати під різним кутом зору, оскільки в кожній з них робиться різний акцент на цей вид діяльності.

На сьогодні при здобутті освіти студентами денної форми навчання на аудиторні заняття відводиться 30-50% бюджету часу дисципліни. Отже, на самостійне вивчення - від 50% до 70% навчального матеріалу. Останніми роками передбачаються і проведення консультативних та індивідуальних занять, що мають особливе значення для організації саме самостійної роботи студентів. Адже вони далеко не завжди можуть самостійно опанувати

потрібний навчальний матеріал, що зумовлюється різними чинниками. Завдання викладача під час проведення таких занять не лише перевірити та оцінити вивчене студентом, але й скерувати його у вірному напрямку, допомогти організувати процес самостійного оволодіння знаннями. Тому посилення індивідуалізації навчання є однією із позитивних ознак, пов'язаних з приєднанням України до Болонського процесу.

Проте кількість годин, відведених на консультації та індивідуальні заняття, передбачена нормативними документами є вкрай недостатніми. Фахівці підраховали, що в середньому на ці види робіт викладачеві відводиться 5-10 хвилин на всю дисципліну. Тому зрозуміло, з якими складнощами стикається як студент, так і викладач.

Усі види самостійної роботи студентів можна поділити на роботи репродуктивного типу, творчі і комбіновані, тобто такі, що включають елементи творчості і репродукції. Деякі педагоги вищої школи пропонують з метою організації управління позааудиторною самостійною роботою студентів виділяти дві взаємопов'язані підсистеми — систематичну і так звану акордну самостійну працю. При цьому під систематичною працю розуміють працю, розподілену по днях невеликими порціями, а під акордною — компактну і довготривалу за часом. Поділ позааудиторної самостійної роботи студентів на систематичну повсякденну й акордну досить точно відображає ритм роботи вищої школи і може слугувати певною основою для її планування, організації й управління нею. Такий розподіл доцільно розглядати в нерозривній єдності з репродуктивним, творчим і комбінованим варіантами самостійних робіт студентів. На базі кількісного нагромадження навичок самостійної роботи до певного рівня виникає необхідність в акордній праці. Остання має нову мету — перетворення набутих навичок у нову якісну структуру (підготовка виступу, доповіді на науковій студентській конференції тощо.). Після цього формування навичок продовжується до якісно нового етапу узагальнення тощо. Для цілеспрямованого й оптимального управління процесуальною стороною пізнавальної діяльності студентів інколи розробляються технологічні карти для різних видів самостійних робіт, зокрема: процесу складання тез; складання бібліографічних карток за книгою; складання карток за статтею; складання виписок роботи з книгою; читання наукової літератури; процесу конспектування першоджерел; роботи з пресою; процесу реферування; підготовки доповідей, повідомлень, виступів.

В рамках Болонського процесу важливе значення для організації самостійної роботи студентів також відіграє складання індивідуального плану студента, який є одночасно засобом інформування студента про необхідний обсяг самостійного засвоєння дисципліни.

Відобразилось на організації самостійної роботи студентів і введення кредитно-модульної системи організації навчального процесу. В Україні існують різні підходи до відображення самостійної роботи в модулях: від виокремлення окремого модуля самостійної роботи з окремою оцінкою, до виділення окремих тем на самостійне вивчення в межах одного модуля.

Отже для більш ефективної організації самостійної та індивідуальної роботи студентів потрібно врахування у навчальному навантаженні науково-педагогічних працівників часу, необхідного для розробки методичного забезпечення таких видів роботи студентів, а також здійснення педагогічного супроводу, моніторингу та контролю.